

Skrukketroll (Oniscoidea)

Få dyr har flere lokale navn enn skrukketrollene. Eksempler er benkebitere, beltedyr, munkelus, skoppetroll, kaffebiller og tusselus. Disse krepsdyrene er noen fascinerende, trilobittliknende skapninger som alle kjenner. Skrukketrollene er helt harmløse for mennesker, selv om de av og til kan gjøre skade på unge planter i drivhus og lagrede grønnsaker.

Utseende

Skrukketroll er flattrykete, ovale krepsdyr med syv par bein og to antenner (Fig. 1). I Norge er det funnet 22 arter utendørs, mens ytterligere fire er funnet i drivhus. De som vi treffer på innendørs eller i hagen er 1 – 2 cm lange, men en art som lever ved havstrender kan bli hele 3 cm lang.

Landlevende krepsdyr

Krepsdyr som krabber, hummer, tanglus og tanglopper lever i vann. Skrukketrollene er de eneste krepsdyr som helt har tilpasset seg et liv på landjorden. Likevel har de mange felles trekk med sine vannlevende slektninger. De puster fortsatt med gjeller som må ha en fuktig hinne over seg, og skallet deres er ikke vokslagt som hos insektene. Skrukketrollene trives derfor best på fuktige steder, og de beveger seg ute helst om natten. Om dagen finner man dem under steiner, planker, under barken på døde trær og stubber, i komposthauger eller sprekker i vegger. De klynger seg gjerne sammen i grupper.

Livssyklus

Hunnene danner en sekk bestående av flate, overlappende plater under kroppen der eggene legges. Dette "falske gulvet" under kroppen er væskefylt. Eggene klekker etter ca. en måned. De nyfødte skrukketrollene er hvite og små som riskorn. Etter noen dager forlater de moren. Som andre krepsdyr vokser de seg større ved å skifte skall. Det spesielle med skrukketrollene er at hvert skallskifte skjer i to etapper. Først skiftes skallet på bakre kroppshalvdel. Noen dager etter felles skallet på forreste halvdel. Skrukketroll kan ha én til to generasjoner i året. De oppgis å kunne leve i tre til fire år.

Plantectere

Maten til skrukketrollene er vegetabilsk. Den består hovedsakelig av råtne planter eller råttent trevirke, men de kan også ete sopp. De er således viktige dyr i næringskjeden der de bryter ned dødt, organisk materiale. Noen ganger kan de bli tallrike i drivhus og gjøre skade på unge, levende planter. Det er også kjent at de kan gjøre skade på lagret frukt og grønnsaker som poteter og kål.

Fig. 1. Skrukketrollet kommer ofte inn i kjellere. Andre kan klatre oppover på husvegger og komme inn i leiligheter. Illustrasjon: Hallvard Elven, Folkehelseinstituttet.

Fiender

Skrukketrollene skiller ut ammoniakk gjennom huden, og de kan utsondre illeluktende forsvarsstoffer. Like fullt spises de av mange dyr som spissmus, padder, løpebiller, skolopendere og noen edderkopper. Det finnes også spyfluer der larvene deres utvikles parasittisk inne i skrukketrollene. Når larven er ferdig utviklet, er det bare skallet igjen av skrukketrollet.

Skrukketroll i hus

Det er særlig to arter av skrukketroll som man ofte finner i hus. Disse er *Porcellio scaber* og *Oniscus asellus*. Vanligst er at de opptrer i fuktige kjellere. Her kan de overleve over tid hvis det finnes råttent plantemateriale eller trevirke de kan spise. De kan for eksempel leve bak vedstabler og plankehauger hvis det er fuktig nok. Mange skrukketroll, spesielt den nevnte *P. scaber*, klatrer på fuktige netter ofte

oppover husvegger og kan derfor lett komme inn gjennom åpne vinduer eller luker.

I et spesielt tilfelle fra Vestlandet ramlet mengder av skrukke troll ned fra taket inn i et hus. Utvendig var det torvtak, og det antas at skrukke trollene levde under torven og på en eller annen måte kom inn under glipper i den isolerende platen.

Forebygging og bekjempelse

Skrukke troll gjør ingen skade i private hus og leiligheter, og de overfører ingen sykdommer. Likevel plages mange ved synet av dem. Problemer med skrukke troll i kjellere kan best løses ved å gjøre miljøet tørrere. Dette kan oppnås ved bedret ventilasjon, oppvarming av rom eller skifte av utvendig fuktspærre samt isolasjon av ytterveggen for å motvirke kondens. Sjekk om lufteluker har netting for å holde dyr ute, eller om det er andre veier der skrukke troll kan komme inn. For øvrig er beste middel for å fjerne skrukke troll en feickost - det er mye mer miljøvennlig enn å drepe dem med insektmidler.

Om man vil hindre skrukke troll fra å komme inn via yttervegger, så bør man utstyre vinduer med rammer av netting.

Hvis det er uvanlig store mengder av skrukke troll i eller rundt huset, vil det skyldes uvanlig gode utviklingsforhold. Sjekk komposthauger og andre store ansamlinger av dødt organisk materiale. Om problemet med skrukke troll oppleves som stort, bør disse oppformeringsstedene fjernes eller flyttes lengre vekk fra huset.